

ԳՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՈՏԱՆԱԴՈՐՆԵՐԸ

ԱՇՈՒՆ ՕՐԵՐ

Սեռուկ ամպեր վար եկան 1)
 Օրան օրան,
 Սարի վրայ շար եկան.
 Ծաղեց առաւօտ,
 Պաղեց, սառաւ օդ:
 Գոռաց երկինք բուք արաւ,
 Հեւաց, հեւաց,
 Ծերուկ երկիր սուգ արաւ.
 Ճաքեց հեռուն ամպ,
 Երկիր դողաց բամբ:
 Բողբոջ արեւ շող կապեց,
 Դողաց, սողաց.
 Արեւն ամպից քող կապեց,
 Վառեց լեռան լանջ,
 Լեռան ցաւատանջ:
 Տեղաց անձրեւ մաղ տալով,
 Մարմանդ մարմանդ,
 Յոգնած տերեւ շաղ տալով:
 Երկիր քուն դրաւ,
 Եւ թռչուն թռաւ:
 Յուզուած առուն փախ տուաւ.
 Սողուն, սողուն,
 Ջորում մշուշ կախ տուաւ,
 Արաւ տարուեր:
 Քամին ելաւ վեր,
 Մոխիր ամպեր ծիր եկան
 Դալուկ դալուկ,
 Սարի վրայ ցիր եկան,
 Հալեց աշուն օր
 Կեանքիս սեւաւոր,

(Գրուած 1905 թ. Հոկտեմբեր 20ին, Թիֆ-
 լիս, աղփայ մը ալպոմին մէջ:)

1) Յուսարբեր՝ սխալմամբ տպած է՝ վրայ
 եկան:

ՍԷՐ ՈՒ ԶԵՐ

Արեւն այտէն՝
 Ծիրան ցայտով,
 Լուսիկ-լուսիկ ճըրագեց,
 Կաքաւ ոտէն՝
 Վարդի հոտով,
 Յուսիկ-յուսիկ կըրակեց:
 Ծառի քովէն՝
 Սարի հովով,
 «Զիս կը սիրե՞ս» լըրլընջեց,
 Հոգիս խորէն՝
 Սիրու ձորով,
 «Զիս կը սիրե՞ս» մըրմընջեց:

Աչքի տակէն՝
 Սրտիս ակով
 Ծաղիկ-ծաղիկ ծիծաղեց,
 Գոգի մարգէն՝
 Բարակ զարկով,
 Գաղիկ-զաղիկ շաղ մաղեց:
 Աղբէր քուրէն՝
 Սառն աղբուրով,
 Տորոն-տորոն սէր փընջեց,
 Հուր աչերէն՝
 Լուռ պաչերով,
 Որոն-որոն ներլընջեց:

ՇՈՒՇԱՆ ՍԻՐՏ

Շուշան սիրտը մաքառեց տարի-տարի՝
 Կեանքիդ արեւ-օրերում:

Սուսուն սէրը թափառեց արի-արի՝
 Լանջիդ լուսին-ձորերում:

Շըրթունքները մանուշակ՝ դալար դալար
 Սիրոյ դարուն գովանի,
 Գանդուր հերըդ անուշակ՝ դալար-դալար
 Համբոյրներուն հովանի:
 Սէրըդ՝ սէր էր ծաղեցաւ՝
 Պատոյս-պատոյս դափնիների ճիւղերով,
 Սիրտըդ՝ սիրտ էր յագեցաւ՝
 Կապոյս կապոյս բալասանի իւղերով:

Ծառիդ ծաղի՞կը՝
 Հէ՛ս ա՛
 Զառ խնկենի.
 Փեսայ.
 Բարիդ բաղի՞կը՝
 Գէս ա՛
 Ծառ անկենի.
 Տեսայ:

Ո՛ւր են Մայրե՞ր՝ .
 Սիրուտ վայրեր:
 Ո՛ւր են՝ .
 Կը դալթեն նազելով՝
 Նազուկ կը հայթեն:
 Ո՛ւր ե՞ն:
 Ո՛ւր ե՞ն:
 Մարդի՛կ.
 Դաշտում,
 Դաշտում մարտիկ:

Ես թրուկ եմ երկնի շողէն՝
 Իբրեւ պատկեր Տիրական.
 Դու ծըլել ես երկրի լողէն՝
 Իբրեւ արնկեր Սիրական:

ԱՄՊ

Լոյս պատեցին,
 Հոյլերով էր՝
 Քօղուն փեթեում
 Խրոնակ-խրոնակ դիզուելով
 Արծաթ շիթեր են երբեքում:

Տե՛ս՝ թէ ո՛րքան սիրուն են
 Հեւուկ-սեւուկ հաւր ամպեր.^o
 Ոսկի ճաճանդի՞ք՝
 Սէրը դահում՝ աչ-աչին:

Յոյս կաթեցին՝,
 Դոյլերով էր.
 Յօղուն-տերեւում՝
 Կրոնակ կրոնակ սիզուելով
 Ծերմակ-խիթեր են երեւում.
 Տե՛ս՝ թէ ո՛րքան մէրուն են՝
 Գողդ-գողի՛ լուր ամպեր.^o
 Մըրտի կանանչին՝
 Մէրը սահում պաշ-պաշին:

Կարմիր-ցայգով, մանուշակ, (մանունակ)
 Երկին նաւեցի՛ր՝,
 Խաղող-ցօղով՝ շողն էլ վըրան.
 Կանաչ-այգով, անուշակ (ջանունակ)
 Հերկին բաւեցի՛ր.
 Քաղող-դողով կողն էլ ոլըրան:

Ճա՛կ-ճակ՝:
 Ի՞նչ կը ճաղաս, կա՛շաղա՞կ՝:
 Ի՛մ աղաղա՛կ,
 Ղա՛կ դա՛կ:

Լա՛գ-լա՛գ՝ .
 Ո՞ւր կը կաղաս, պա՛ճաղա՞կ:
 Ի՛մ խաղաղ ա՛կ,
 Բա՛գ-բագ: (կ-հ)

Լուսէ բաղիկ արեւմըտիկ,
 Քովիկ-քովիկ՝ դողին դողին բոյելով,
 Շուքիկ-լուսիկ գետեր տուն.
 Ոսկէծաղիկ արեւմըտին,
 Հովիկ-հովիկ՝ լողին-լողին շոյելով,
 Բուսիկ-յուսիկ վէտեր տուն:

Լուսին տեղ,
 Քնվար,
 Ամար,
 Լուսականթեղ անհամար:
 Եկէ՛ք,
 Գերեզմաննե՛ր, գերեզմաննե՛ր՝
 Տեսէ՛ք՝
 Բեհե՛ղ քարե՛ր՝.
 Ժանդ ու մամո՛ււն՝
 Հոգի՛ն ամուր:
 Բեկէ՛ք,
 Գերեզմաննե՛ր, գերեզմաննե՛ր՝
 Հեսէ՛ք՝
 Սարե՛ր – սարե՛ր.
 Լոյսը հատե՛լ՝
 Յո՛յսը վատել:
 Ա՛ռ քու ասեղ ու ճերմակ թել,
 Ըսկրո՞ւ հիւսել՝.
 Հիւսել անյաղթ,
 Գիւսել քու բաղդ:
 Երբոր ասնե՛ս՝ (արնե՛ս)
 Տե՛ս՝ չը խառնես
 Յետ չը դառնաս.
 Յե՛տ կը դառնաս,
 Ձը դառնանաս:

Մընո՛ւնդ կուսին.
 Ո՞ւր չըղ ուսին՝
 Հասկեր–հասկեր քաղելով՝
 Անաչ սրբաբերում կալեցիր.
 Մընո՛ւնդ բարի,
 Քաջըդ արի՛
 Աղգեր–ազգեր մաղելով՝
 Կանաչ հրդեհում հալեցիր:

Դարգարտալեո՛ ջեր քրտինքնե՛ր՝ այսէն երկիր՝
 Ալեակ–ալեան հոսելով՝
 Մեր մահը
 Լացին,
 Մարեցին.
 Վեր–անվեհնե՛ր՝ սէր–աչիկնե՛ր՝ փայտէն երկին՝
 Փայլակ փայլակ խօսելով՝
 Իր ճահ՛ը՝
 Բացին,

Վառեցին:
 Ամպերն ելել՝,
 Վարագաւրել՝,
 Երկնի կամար՝,
 Հարսնիս փողերով՝.
 Անձրեւ շիթեր՝,
 Բարակ հուրեր՝,
 Երկրի համար՝,
 Բուսաց կողերով:
 Հարսնաւորել,
 Վարսաւորել,
 Կողերն ի վայր՝ հերարձակ,
 Բըրգաւորել,
 Գըրգաւորել,
 Լողերն ի մայր սերարձակ 1):
 Այդ ի՛նչ ցայտո՛ւն՝
 Այտ ծխածան փըրըսկել.
 Այդ ի՛նչ պայտո՛ւն՝
 Կայտ ծխածան սըրըսկել.
 Արեւե՛լք արեւմո՛ւտ
 Քաղել այգեկութ,
 Օր ճըրագ, նոր կըրակ,
 Վառել հասկէճութ:

Ուրցեկիս մօտ ջուր եմ արել մարդ ու մարդ՝,
 Վարդեկիս հոտ հուր էր դառնել բարկ ու բարկ,
 Ելայ անհոգ (անոք) սարերի գոգ չըջելու՝
 Սիր ու ամպեր բլուրեցին թըրջելու 2):
 Մահճիս քով հուր եմ վառել դողունի՝ 3)
 Վարդեկիս քով դուռ էր ճարել գողունի,
 Լանջէս ի վեր սէրն ու շիթեր շաղալու՝
 Երազ–յոյգեր նուաղելու, խաղալու,
 Ելայ արագ յոյս շաւիղով՝
 Մենաւորիկ բերդիկը դողաց
 Հովի բարակ կոյս–տաւրով՝
 Վարդենիկիս երդիկը չողաց:

1) Նախ գրած է ի վայր սերարձակ, յետոյ վ–ը
 ժ–ի եւ ի–ն ե–ի փոխած:

2) Գրած է որոշապէս սեր ու եւ ոչ սկիւռ: 3) Այս
 տողին մէջ հուր, վառել եւ դողունի բառերում
 վերեւ գրած է դուռ, շարել եւ գողունի, յա–
 ջօրդ տողին մէջ դուռ եւ դողունի բառերում
 վերեւ գրած է հուր եւ դողունի ու յետոյ աւ–
 րած է:

Բընիկն առաւ աշին՝
Կարօտ մընաց պաշին ,
Ինձ ու քեզ .

Սէրն եկաւ որոնեց՝
Բաժինն ընկաւ քաջին :
Ես քեզ՝ դու ինձ

Յորեն , ցորեն՝ հատիկ , հատիկ՝ քու ճըրագով դատեցիր ,
Որո՞մ , որո՞մ՝ մատիկ մատիկ՝ հուր կըրակով դատեցիր .
Գլխիդ համար ցամաք երկրում տեղ ու դադար չ'ունեցար
Հոգու քահանայ՝ խաչիդ վերայ՝ երկնի սիրով պատեցիր :

Ես սիրեցի անփուշ վարդ ,
Տեսայ ճերմակ , անփուշ վարդ ,
Կըրծքիս վերայ դրի զարդ ,
Հոտոտեցի բոյր չունէր ,
Սիրտըս մըխաց բարդ ի բարդ :

Տեսայ կարմիր փշոտ վարդ ,
Աւա՛ղ ձեռքըս ծակրտեց ,
Արին հոսի վարդէն ցարդ ,
Բոյրը մտաւ քժքէս ներս :

Անուշ դարուն ,
Ծաղիկ բողբոջ :
Ջուարթ առուն ,
Կայտառ խոխոջ ,
Կանաչ դալար
Ծիծաղ ցողիկ (ծիծղուն) ,
Վըտակ դալար ,
Դուք ո՛ւր թողիք :

Օր . Զապէլ Համբիկեանին

1) Ըսին՝
Կ'սպասես զըրե՞մ
Ու թուղթը մըրե՞մ :

2) Ահա՛
Գըրիչըս առի ,
Որ մաղթեմ բարի :
3) Լըսէ՛
Ցան ու վիշտ գերէ՛
Կեանքիդ բաղդ բերէ :

4) Բաղդը՝
Փող չէ , որ դանձես ,
Ձի չէ , որ սանձես :

5) Կ'ուզե՞մ
Կ'ուզեմ քեզ համար
Տեղ ոսկի տեղար :

6) Ապա՛
Նոր ճամբուդ վերայ
Թող բաղդըդ ետայ :
1912 , 5/ԺԲ . Կ . Պոլիս

Մեր հայ դաւառն է խաւար
Տղխտութեան է աւար .
Ուսում տարէք
Ու լոյս վառէք
Ու յոյս վառէք
Հայ տըգէտը վըտարէք :

Պանծա՛ դու , Հա՛յ Միութիւն ,
Գիւղին տուիր հայ դպրոց ,
Սըրտի , մըտքի կուռ հընոց .
Պանծա՛ դու , Հայ Միութիւն ,
Պանծան Հայեր բարեգործ .
Հայուն՝ դպրո՛ց ,
Հայո՛ւ դպրոց :

Մեր հայ երկիրն անապատ
Ու Հայն ընկել պատէ պատ .
Գութան տարէք
Ու հող վարէք
Ու խոր վարէք ,

Հոգի կուրծքը պատառէ՞ք:

Պանծա՛ դու, Հայ՛ Միութիւն,
Գիւղին տուեր հուր գութան
Որ գիւղացիք արտ փութան,
Պանծա՛ դու, Հայ Միութիւն,
Մանկալ հօտաղ ծայն կուտան՝
Հայուն՝ գութան,
Հայո՛ւ գութան:

— — —

Ծաղկէ վարդի պէս կարմիր
Վարդի պէս 1) եռանդո՛ր բուրէ,
Ծաղկէ շուշանի պէս ճերմակ,
Ծաղկանի պէս միտքը սրբէ,
Ծաղկէ մանուշակի պէս կապոյտ,
Մանուշակի պէս կեանքը վարէ:
(Ծաղկէն) Վարդէն քաղէ կարմիր ոգի,
Ու շուշանէն ճերմակ սիրտ:
Պուստուն ծաղկէն ոսկի հոգի,
Մանուշակէն կեանքը կիրթ:

ՕՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆ

Վարդէն քաղէ կարմիր ոգի,
Վառ շուշանէն ճերմակ սիրտ,
Սուսուն (2) ծաղկէն ոսկի հոգի,
Անթառամէն կեանքը կիրթ:

1914, 16/3 Սեպտեմբեր

Մասրին անուշ հոտ կը բուրէ
Կեանքիդ երկնից կատարէն,
Կալարանդո՞ (?) կապոյտ ներկէ (թուրէ)
(այս տողը արած է)

Սրեւ ծովիդ կատարէն,
Կարմիր վարդով ոգիդ ցօղէ,
Վառ շուշանով սիրտդ քոզէ
Ոսկի ասուն (?) հոգիդ (?) բովէ (?)
Արեւ թափէ (ցօղէ)

ՆՈՐ ՕՐ ՀՆՈՒԹԻՒՆ

Վարդէն հայցէ կարմիր ոգի,
Վառ շուշանէն ճերմակ սիրտ,
Սուսուն ծաղկէն ոսկի հոգի
Անթառամէն՝ կեանքը կիրթ:

Մանուշակը անուշ բուրէ (հերկէ) (?)
Կեանքին երկնի ծաւալին (?)
Պալասանդ կապուտ թորէ (ներկէ)
Արեւ ? ծովիդ կապուտ (քոզէ) կապէ

Մանուշակը ծաղէ բուրէ 1)
Կանաչ կեանքը անուշ բուրէ
Կեանքիդ երկնի ծաւալին 2)

Բալասանդ արեւ (ցօղէ) թափէ
Կապոյտ ալին թուրէ ?
... (անընթեռնի) կատարին
Հովը հենէ?, սարը? թեւէ

1) Վարդ քաղը արած է, վրան գրած է բառ մը՝
անընթեռնի, հարթէ? :

2) Վերելը գրած է սարի:
(4 տառ իսկ՝ կէս արժուած, դժուարընթեռնի)

1) Նախ գրած է բարի հերկէ, յետոյ արած եւ
վերելը գրած՝ ծաղէ բուրէ: 2) Կեանքիդ երկնի
արած է:

Ծառը? տեւէ

Կանաչ խոտիկ խառուտիկ
Գունեղ ծաղիկ պատուտիկ
Հովը հեւէ ծովը թեւէ
.....? ?

ԱՂՕԹՔ (1)

(Նուէր Օրինորդ Լուիզ Գալուսեանի)

Վա՛րդ, դու կաթէ՛ կարմիր ողիդ,
Ճերմա՛կ շուշան՝ սիրտ ու հոգիդ:

Մանուշա՛կ
Անուշա՛կ՝
Գուրգուրէ՛
Ու բուրէ՛:

Տո՛ւր, սուտունիկ՝ ոսկի արեւ,
Յո՛յս անթառամ՝ կեանք յարատեւ:

Օրէ՛ օր
Նորէ՛ նոր

Յար դարուն
Չարդարուն:

1914 25/ԺԱ Կ. Պոլիս

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՏՐԻՆ ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐԻՆ

Ներ՛հէ, օ՛ր իմ, ներ՛հէ,
Ջաւակ պաղաւ.
Աշուկ-աշուկ պահուկներէն յաղաւ.
Ներ՛հէ, քե՛լուն, ներ՛հէ,
Կանաչ կանգնաւ 1), կանաչ-կաքաւ.

1) Նախ գրած է Նոր օրհներգ, յետոյ արքած է-
ն վերելք գրած՝ Աղօթք:

1) Այս բառին վերելք գրած է՝ հալաւ:

Ներ՛հէ փէ՛լուն, ներ՛հէ,
Ճանախ ծաղեաւ, ճանաչ ծաղաւ:
Ներ՛հէ, ճան իմ, ներ՛հէ,
Արեւ ծիծղուն
Գիւա գիւա ձաղկիներով,
Ներ՛հէ, ջան իմ, ներ՛հէ,
Ծաղիկ ծածկոց,
Ներ՛հէ, պա՛յն իմ, ներ՛հէ,
Քաղիկ ծաղկոց.
Ներ՛հէ, ճան իմ, ներ՛հէ,
Հոտին հոտուն
Մարդիկ մարդիկ սրտիկներուն,
Ներ՛հէ, ա՛լ իմ, ներ՛հէ,
Հօրիկ-հորթուն,
Ներ՛հէ, գա՛լ իմ, ներ՛հէ,
Քննիկ խորհուն:

Նե՛ճնի, Խա՛լքում, ճե՛ճնի,
Շափաք ախր,
Ըջք-ըջք կեօգնիւիւրէ պախր
(տախր):

Նե՛ճնի, եօրիւմ, ճե՛ճնի,
Եշիլ-կագր,
Սեճնի/ճե՛ճնի, եօ՛րիւմ, ճե՛ճնի:
Էշիմ Խախր

Նե՛ճնի,՝ ճա՛նք, ճե՛ճնի,
Կիւնշ կեօլտիւ,
Սալքըմ-սալքըմ եօգնիւիւրէ
(պեօլտիւ),

Նե՛ճնի, սեօգիւմ, ճե՛ճնի,
Չիլիկ եօթիւ.
Սեճնի/ճե՛ճնի, կեօգիւմ, ճե՛ճնի,
Պիշեկ-կեօլտիւ (պիշեկ-կեօլտիւ,
հնճուր)

Նե՛ճնի, քա՛նք, ճե՛ճնի,
Քօքում էստի
Պաշէ պաշէ իւրէփլէրէ
Նե՛ճնի, տի՛լիւմ, ճե՛ճնի,
Սուլու սէրիմ,
Սեճնի/ճե՛ճնի, պիլիւմ, ճե՛ճնի,
Ույքու տէրիմ:

Թագունին ի կայծ
 Յաստեղաց ի խայծ,
 Ի վան ի ծորի
 Դալար ի նորի
 Հողայ՝
 Տրկայ՝
 Ի փայլ:

Պակուտին մարիկ,
 Յալունիս վարիկ,
 Ի պուտ ի գոյին,
 Ուանդոյ ի խորին
 Ողայ՝
 Շողայ՝
 Ի վառ:

Պագունին ի պայծ,
 Լուսնեղաց ի փայծ,
 Իջանի սորի,
 Տայ լար ի խորի,
 Գողայ՝
 Ողայ՝
 Ի դալլ:

Կուունկ, ուստի կուգաս
 Կուտ - ունկն, Ուս - տի - ն Գող - Ասն:

(Լուսանցքին վրայ)

Քրիստոս	Յ - իս Ուս	Յիս - Ուս
Գրիստոս	Գ - իր Տաս	Գիրս Տաս
Գրիստոս	-	Գիր - ուս - տաս
Գիր յիս տաս	Ուս	
	Տոս - ուս	

Ո՛վ Զուր՝ գա՛նն ի վայր՝
 Ալին - ալի՛ն բառնա՛յր,
 Գե՛տ, մի՛ր՝ վէտ ի վէտ՝
 Քո Արարի՛դ ի տես:

Ո՛վ Զուր՝ սա՛նն ի սայր՝
 Հալին - հալի՛ն դառնա՛յր,
 Գե՛տ, մի՛ր՝ յետ ի յետ՝
 Քո վարարիդ վէտ:

Մե՛րձ, մե՛րձ, ո՛վ Երկիր՝
 Երկինն ի հեղ վառնալ,
 Սա սէր յիս յարդի՝
 Զոր հաճեցալ ի լայս:

Հե՛րձ, հե՛րձ, ո՛վ Երկին՝
 Երկիրն ի սէր յառնալ
 Դու Տէր իս Որդի՝
 Յոր աճեցալ ի յայս:

Երկնէ՛ր Երկին.
 Երկնն էր՝
 Երկի՛ն - Երկիր յերկին՝
 Երկին - Երկիր Երկնէ՛ր - երգէր
 Եւ ծըճէր՝
 Ծո՛վ - ծիրանին:

Հո՛ւր - ծով - ծիրանի.
 Երկրն ի ծովուն յալիս՝
 ԶԱլին - ծով - ծիրանին՝
 Հալին ունէր ըզկարմըրիկ զեղէգնիկ՝
 Ծո՛վ - ծով սիրանի:

Ընդ եղեգա՛ն - փող՝
 Փո՛ղ - բոց բոցել՝
 Դո՛ղ - գոջ - մուխ ե՛լ անէր ի ծոց ի ծոց՝
 Ի գով ի գով ձեղ անի:

Եւ ի բոցո՛յն - վազէր՝
 Վազէր Ոչ - Մագեր՝
 Շէկ - պատան - եկիկ՝
 Ի վազ ի վազ հով - հովանի: